Zespół Aspergera

Zespół Aspergera jest całościowym zaburzeniem neurorozwojowym. Nie definiuje się go jako choroby , ale jako stan umysłu. Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne nadało my symbol IDM-10.
Postaram się teraz wytłumaczyć dwa terminy wchodzące w skład tej definicji, a są nimi:

- **całościowe zaburzenie** co znaczy , że zespół ten ingeruje w całą osobowość człowieka czyli wpływa na:
  1. możliwość uczenia się i logicznego myślenia,
  2. na nawiązywanie poprawnych kontaktów międzyludzkich, opartych o normy i zasady społeczno-kulturowe,
  3. na funkcje językowe w aspekcie rozumienia znaczeń takich części mowy jak: metafora czyli przenośnia, którą dziecko z Aspergerem rozumie dosłownie przysłowie-którego znaczenia nie rozumie.
- **neurorozwojowe** czyli za objawy odpowiadają czynniki wrodzone, a obraz ich zmienia się wraz z wiekiem. Nie znaczy to jednak, że można z tego wyrosnąć, choć można nauczyć się z tym żyć poprzez odpowiednio prowadzoną terapię. Szacuje się, że tylko 20% osób, u których zdiagnozowano zespół Aspergera, prawidłowo funkcjonuje w życiu dorosłym.

Objawy Zespołu Aspergera ujawniają się już we wczesnym dzieciństwie, choć najbardziej są one dostrzegalne wówczas, gdy dziecko pójdzie do szkoły. Do 3 r.ż., można już postawić diagnozę tego zespołu bowiem mózg człowieka w tym wieku osiąga taki poziom rozwoju, który zapewnia dziecku podstawowe kompetencje w porozumiewaniu się z innymi oraz nawiązywaniu relacji międzyludzkich.
Ważne jest to, że zaburzenia tego zespołu nie tworzą jednolitego obrazu. U każdej dotkniętej nimi osoby głębokość tych zaburzeń może być inna. Stąd obecnie mówi się, że zespół Aspergera należy do **spektrum zaburzeń autystycznych.**

Jakie były początki tego zespołu?
Otóż w 1944 roku Hans Asperger-lekarz pracujący w dziecięcej klinice psychiatrycznej w Wiedniu zauważył, że kilkoro z jego pacjentów odbiegało swoim zachowaniem od reszty grupy.
Cechowało ich:

- co najmniej przeciętny rozwój intelektualny
- często angażują się w wąską dziedzinę wiedzy
- mają zaawansowany zasób słownictwa stąd ich wypowiedzi mogą być bogate
- trudności w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami
- problemy z komunikacją pozawerbalną czyli z odczytywaniem u innych mimiki twarzy, gestów, emocji
- niezdarność ruchową z uwagi na problemy z czuciem głębokim, który wpływa na zmysł równowagi.

Praca tego lekarza do lat 80 nie była znana w świecie medycznym. Dopiero w 1992 roku angielska lekarka **Lorna Wing** zaliczyła przypadki opisywane przez Aspergera do zaburzeń ze spektrum autyzmu i opatrzyła je nazwą zespół Aspergera.

Czym jeszcze charakteryzują się osoby mające tę przypadłość:

- zainteresowanie wąskimi, specyficznymi dziedzinami wiedzy, najczęściej matematyką czy naukami przyrodniczymi,
- prezentowaniem stereotypii ruchowych czyli zawsze tak samo coś robią np. gdy myją naczynia-to zawsze zaczyna od tego samego kubeczka czy talerzyka, gdy robią zakupy to też zawsze wkładają do siatki rzeczy według ustalonej wcześniej przez siebie kolejności,
- ujawnianiem zachowań kompulsywnych czyli przymusowych np. częste mycie rąk, liczenie przedmiotów, układanie ich w ten sam sposób (u 25% osób),
- nietolerancją zmian -domaganie się ustalonego przez siebie porządku, co zwie się zachowaniami rutynowymi,
- zachwianiem kontaktu wzrokowego - na ogół trudno mu go skupiać na twarzy rozmówcy,
- w zabawie częstym bawieniem się samemu, a gdy są z innymi to chęcią przewodzenia grupie poprzez rozdzielanie ról, narzucaniem swojej woli i decydowania za innych,
- na ogół bardziej lubią przebywać wśród osób dorosłych niż z dziećmi,
- prezentują nieadekwatne do sytuacji reakcje emocjonalne i społeczne
- nie potrafią okazywać innym szacunku; na lekcjach są głośne, zadają pytania nie na temat, wychodzą z ławki, przeszkadzają innym,
- ujawniają zaburzenia pamięci proceduralnej czyli nie potrafią wykonywać wyuczonych czynności bez angażowania w nie własnych myśli stąd skupiają się na tym wszystkim, co inni robią mechanicznie, jak np. zapinanie guzików, wkładanie butów czy skarpet,
- nie są w stanie zrozumieć złożone polecenia
- mają nadwrażliwość na bodźce słuchowe np. gdy jest hałas zatykają uszy, ale też przebywanie w ciszy może wywoływać u nich dyskomfort i wówczas autostymulują się dźwiękami np. głośno krzyczy, pogłaśnia telewizor czy radio, wali w bębenek,
- mogą prezentować nadwrażliwość na dotyk, na zapachy
- mogą być agresywne w stosunku do innych, a nawet i autoagresywne np. biją głową o ścianę czy o blat stołu,
- mowę rozumieją w sposób dosłowny i dlatego nie odczytują sarkazmu, ironii czy intencji rozmówcy,
- zazwyczaj mają problem z zadaniami manualnymi oraz często obserwuje się u nich ogólną niezgrabność ruchowa.

Ogólnie mówi się, że dzieci autystyczne to dzieci wybitnie uzdolnione czyli tzw. **sawanci,** co nie jest w pełni zgodne z prawdą .Szacuje się, że jest tylko 10% dzieci tak uzdolnionych w spektrum autyzmu, do którego należy też zespół Aspergera.
Zespół ten jest częściej rejestrowany u chłopców niż u dziewczynek.

Przyczyny

Nie ustalono jednoznacznych przyczyn tego zespołu, jednak już sam Asperger na podstawie obserwacji tych dzieci i ich rodzin wysnuł wniosek:

- zaburzenie to ma podłoże genetyczne, uwarunkowane genem EN 2 na jego 7 chromosomie oraz innymi genami

- istnieje korelacja między wiekiem ojca-wzrasta, gdy ojciec ma powyżej 40 lat
- czynniki zakłócające rozwój człowieka w okresie płodowym
- toksoplazmoza, celiaklia, cytomegalia, różyczka - przebyte w okresie płodowym
- stany zapalne przebyte przez matkę w okresie prenatalnym
- ciąża niedonoszona lub przenoszona
- urazy okołoporodowe
- niska waga urodzeniowa
- metale ciężkie
- dziecięce porażenie mózgowe
- silne reakcje poszczepienne,
- uszkodzenie ośrodkowego układu nerwowego
- przebyte infekcje wirusowe
- pojawia się coraz więcej dowodów na to, że są uszkodzone płaty czołowe i skroniowe mózgu

Leczenie

Konieczna jest pogłębiona diagnoza neurologiczno-psychiatryczno-pediatryczno-psychologiczna. Jeśli potwierdzi ona zespół Aspergera - to wówczas konieczna jest terapia nie tylko dziecka, ale i jego najbliższej rodziny.

Do podstawowej terapii dziecka należy:

- terapia behawioralna mająca na celu zmianę dotychczasowych zachowań na takie, które są pożądane społecznie. Służyć temu będzie trening umiejętności społecznych (TUS), trening zastępowania agresji
- ćwiczenie technik relaksacyjnych
- terapia pedagogiczna stymulująca rozwój analizatorów korowych (wzrokowy, słuchowy i kinestetyczno-ruchowy)
- terapia SI czyli stymulacja sensoryczna (zmysłowa)
- terapia logopedyczna , gdy jest niedokształcony rozwój mowy czynnej
- bajkoterapia z wytłumaczeniem dziecku sensu morału
- czasami jest konieczna farmakoterapia, gdy agresja nie wycisza się pomimo oddziaływań terapeutycznych
- jednomyślność postępowania wszystkich osób mających kontakt z dzieckiem
- dbałość o to, aby przekazywać dziecku krótkie polecenia i upewnić się, czy je zrozumiało
- ćwiczenie rozumienia przysłów, metafor, mimiki, gestów oraz nawiązywania kontaktu wzrokowego
- wykazywanie zrozumienia i cierpliwości w kontakcie z dzieckiem
- komunikowanie potrzeb w sposób stanowczy, ale bez podnoszenia głosu
- nie wolno dziecka bić, aby nie naśladowało agresji innych

Sposoby na agresję:

- opleć dziecko swoimi ramionami tak mocno, aby nie mogło uderzyć ani siebie, ani ciebie
- gdy wpada w szał złapać go mocno i patrząc mu w oczy powiedzieć: Nie wolno bić-bo to boli
- gdy uderzy w akcie złości to zostawić dziecko samo, odejść od niego do czasu, aż się uspokoi

- stale przypominać o zasadach i odwoływać się do nich zarówno w domu, jak i w szkole (zasady powinny być krótko zapisane i wcześniej przyswojone) np. nie sprawiamy nikomu bólu
- posadzenie dziecka w rogu pokoju czy w specjalnym namiocie, aby przemyślało to, co zrobiło i zapytać, czy wie, za co dostało karę
- nauczanie dziecka nazywania emocji np. jesteś zły bo nie pozwoliłam ci obejrzeć bajki. Ja to rozumiem, ale nie wolno ci bić innych ani siebie
- pokazać , jak można odreagować złość np. rzucić poduszką w łóżko, podrzeć do tego przeznaczoną gazetę, odbijać piłkę o podłogę, ściskać piłeczki o różnej twardości, zamazać kartkę kredkami, aby uwolnić złość i ją bezpiecznie przenieść
- iść do łazienki i długo myć dłonie,
- liczyć do 10 wprost i wspak
- pomasować dziecko różnymi strukturami materiału
- zaśpiewać piosenkę, posłuchać muzyki, podsunąć do oglądania ulubioną książkę.

Opracowała Barbara Dębska-Governatori - psycholog szkolny